

Guðný Zoëga
Bryndís Zoëga

Fornleifaskráning vegna lagningar ljósleiðara á Vatnsnesi

Byggðasafn Skagfirðinga
Rannsóknaskýrslur
2019/222

Forsíðumynd: Horft til vesturs yfir fornlegan túngarð á Sigríðarstöðum.

© Guðný Zoëga og Bryndís Zoëga/Byggðasafn Skagfirðinga
2019/222

Heimildaskrá

Inngangur	2
Tilgangur fornleifaskráningar	3
Aðferðarfræði	4
Fornleifaskrá	5
Vatnsnes – vestanvert.....	5
Hjallholt (Sauðadalsá)	5
Bergsstaðir	7
Stapar	8
Geitafell.....	8
Gnýstaðir	9
Tjörn	9
Katadalur	10
Saurbær.....	11
Vatnsnes austanvert	12
Krossanes	12
Valdalækur	13
Ósar	14
Hrísakot	15
Vesturhópshólar.....	16
Sigríðarstaðir	16
Kolþernumýri	17
Efri-Þverá.....	18
Syðri Þverá	19
Hvoll	20
Bjarghús	21
Þóreyjarnúpur	21
Samantekt	23
Tillögur að mótvægisáðgerðum:	23
Vestanvert Vatnsnes	24
Austanvert Vatnsnes	24
Heimildaskrá	26

Inngangur

Húnaþing vestra fór þess á leit við Fornleifadeild Byggðasafns Skagfirðinga að það tæki að sér fornleifaskráningu vegna lagningar ljósleiðara á Vatnsnesi, sumarið 2019.

Á vestanverðu Vatnsnesi náði skráningarsvæðið frá bænum Sauða í suðri að Saurbæ í norðri. Einnig voru skráðar línuleiðir í Katadal og Þorgrímsstaðadal. Austanvert á nésinu lá línan frá Krossanesi í norðri að Þóreyjarnúpi í suðri. Þar var einnig lína frá Þorfinnsstöðum að Stóruborg austan Vesturhópsvatns. Alls verður ljósleiðarinn lagður um lönd 40 bæja en heimtaugar voru skoðaðar á 33 stöðum.

Skráningin tók mið af uppmælingargögnum frá veitusviði Húnaþings vestra, sem einnig lét í té loftmyndir af svæðinu.

Skráning, úrvinnsla gagna og skýrslugerð var í höndum Guðnýjar Zoëga, fornleifafræðings og Bryndísar Zoëga, landfræðings. Skráning fór fram á vettvangi dagana 24-26 júní 2019.

Við kunnum heimildamönnum og landeigendum sérstakar þakkir fyrir veittar upplýsingar og leyfi til að gagna um lönd.

Verkefnanúmer Minjastofnunar Íslands: 2056

Tilgangur fornleifaskráningar

Fornleifaskráning er forsenda þess að hægt sé að gera heildstætt mat á minjum og minjagildi og er undirstaða allrar minjavörslu og áætlunar um varðveislu og kynningu minja. Með markvissri heildarskráningu skapast grundvöllur til að fylgjast með minjastöðum, hvort þeir séu í hættu vegna skipulagsgerðar eða annarra framkvæmda og hvort náttúrulegar aðstæður geti spillt þeim á einhvern hátt.

Allar fornleifar eldri en 100 ára falla undir ákvæði Menningarminjalaga nr. 80 frá 29. júní 2012.¹ Fornleifar teljast, samkvæmt 3. gr. laganna „hvers kyns mannvistarleifar, á landi, í jörðu, í jökli, sjó eða vatni, sem menn hafa gert eða mannaverk eru á og eru 100 ára og eldri [...]“

Um skráningu vegna skipulags og undirbúnings framkvæmda segir í 16. gr.: „Skráning fornleifa, húsa og mannvirkja skal fara fram áður en gengið er frá aðalskipulagi eða deiliskipulagi. Áður en deiliskipulag er afgreitt eða leyfi til framkvæmda eða rannsókna er gefið út skal skráning ætíð fara fram á vettvangi. [...] Sá sem ber ábyrgð á skipulagsgerð í samræmi við skipulagslög skal standa straum af kostnaði við skráninguna. Ríkissjóður skal þó bera kostnað af fornleifaskráningu sem fram fer innan þjóðlendu nema um annað hafi verið samið. Skulu skipulagsyfirvöld hafa samráð við Minjastofnun Íslands um tilhögun skráningar eða endurskoðun á fyrri fornleifa-, húsa- og mannvirkjaskrárm með hliðsjón af fyrirhuguðum breytingum á skipulagi [...]

Í 24 gr. segir: „Ef fornminjar sem áður voru ókunnar finnast við framkvæmd verks skal sá sem fyrir því stendur stöðva framkvæmd án tafar. Skal Minjastofnun Íslands láta framkvæma vettvangskonun umsvifalaust svo skera megir um eðli og umfang fundarins. Stofnuninni er skylt að ákveða svo fljótt sem auðið er hvort verki megir fram halda og með hvaða skilmálum. Óheimilt er að halda framkvæmdum áfram nema með skriflegu leyfi Minjastofnunar Íslands.“ Þetta á að sjálfsögðu bæði við um minjar sem ekki eru sýnilegar á yfirborði en koma í ljós við jarðrask sem og minjar sem kunna að finnast eftir að fornleifaskráningu lýkur og skráningaraðilum hefur af einhverjum sökum yfirsétt.

¹ Lögin má í heild skoða á vefsíðu Alþingis: <https://www.althingi.is/lagas/nuna/2012080.html>

Aðferðarfræði

Í undirbúningi að vettvangsskráningu fornleifa er farið í gegnum ritheimildir svo sem fornbréfasafn, örnefnaskrár, jarðabækur og byggðasögurit auk þess sem talað er við staðkunnuga þar sem það er mögulegt. Vettvangsferðir felast í því að svæði eru gengin og minjar leitaðar uppi, þeim lýst og þær mældar upp og ljósmyndaðar. Þar sem mögulegt er eru loftmyndir notaðar til að greina minjar eða svæði þar sem líklegt er að minjar finnist.

Í skýrslunni fá allar staðsettar fornleifar nafn jarðarinnar sem þær tilheyra, auk sameiginlegs verkefnanúmers sem Minjastofnun Íslands úthlutar og hlaupandi númer. Til dæmis fær bæjarhóll Sauðadalsár raðnúmerið 1 og framan við það er sett verkefnisnúmer Minjastofnunar [2056-1]. Númerið er notað þegar vísað er til fornleifa í texta og á kortum. Í umfjöllun um einstaka minjar í skýrslunni er nafn jarðarinnar sem þær eru setti framan við númerið til aðgreiningar.

Lagt er mat á um hvaða tegund minja er að ræða, þ.e. híbýli manna, sjóhús o.s.frv., hversu vel þær eru varðveittar og í hve mikilli hættu þær eru af völdum utanaðkomandi áhrifa, s.s. jarðræktar eða landrofs. Ástand minja og hættumat er gefið upp eftir skráningarstöðlum Minjastofnunar Íslands sem finna má á vef stofnunarinnar: www.minjastofnun.is. Hættumat í þessu tilfelli miðast við mögulega hættu af völdum fyrirliggjandi framkvæmda vegna lagningar ljósleiðara á Vatnsnesi.

Við skráningu jarðstrengja eru skoðaðir 15m til beggja hliða út frá strenglögnum.

Minjarnar voru mældar upp á vettvangi með GPS tækjum sem gefa nákvæmni undir 1m í skekkju.

Yfirlitsmyndir er að finna aftast í skýrslunni, auk töflu þar sem allar helstu upplýsingar um einstakar minjar koma fram: Sérheiti ef um slíkt er að ræða, hlutverk, tegund, ástand, hættumat og hættuorsök, áætlaður aldur o.s.frv. Þá er staðsetning minja, þar sem hún er þekkt, gefin upp í töflunni í Ísnetshnitum (ISN93).

Fornleifaskrá

Vatnsnes – vestanvert

Hér er lýst minjum á vestanverðu Vatnsnesi. Engar minjar fundust innan við 15m frá stofnlögn eða heimtaugum á jörðunum: Sauðá, Sauðadalsá, Svalbarði, Illugastöðum, Flatnefsstöðum, Egilsstöðum, Ásbjarnarstöðum og Þorgrímsstöðum.

Hjallholt (Sauðadalsá)

Minjar eru í og við stofntaug í landi nýbýlisins Hjallholts. Áður var það heimaland jarðarinnar Sauðadalsár. Leifar gamla Sauðadalsár bæjarins og útihúsa í túni eru nú undir og fast norðan við túngirðingu í landi Hjallholts.

Hjallholt-2056-1

Sérheiti: Sauðadalsá

Hlutverk: Híbýli

Tegund: Hóll

Hættumat: Hætta. Útmörk bæjarhóls eru um 14m vestan við þar sem stofntaug beygir að bænum Syðri-Sauðadalsá

Staðhættir

Leifar bæjarhóls gamla Sauðadalsár-bæjarins liggja 270m suðvestur af bæjarhúsum í Hjallholti (áður Ytri-Sauðadalsá), á merkjum Syðri-Sauðadalsár og Hjallholts (merkjagirðing liggur yfir suðurhluta hóls).

Mynd 1. Horft til vesturs yfir gamla bæjarstæði [2056-1] Sauðadalsár.

Lýsing

Búið er að slétta úr hólnum og á honum var mikill gróður og ekki hægt að áætla veggjalög í honum. Einungis voru mældar upp útlínur hólsins. Á yfirborði var hann um 30m langur frá norðri til suðurs og um 20m frá austri til vesturs.

Aðrar upplýsingar

Þarna var tvíbýli sem skiptist upp í tvær jarðir, Syðri-Sauðadalsá og Ytri-Sauðadalsá (nú Hjallholt). Bærinn sem stóð þarna síðast voru bæjarhús fyrir bæði býlin og bjuggu þar tvær fjölskyldur. Áður var þarna ein jörð og hét Sauðadalsá (heimildamaður: Hjálmar Pálmason).

Hjallholt-2056-2

Hlutverk: Heimild

Tegund: Bænhús

Hættumat: Ómetið – ekki vitað hvar stóð

Aðrar upplýsingar

Í Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín (8. Bindi, bls. 134) segir: „Saudadalsaa. Munnmæli eru að hjer hafi til forna bænhús verið. Engin vita menn rök til þess og engin sjást þess merki.“

Engar heimildir eru um hvar bænhusið og mögulega kirkjugarður kunna að hafa legið.

Hjallholt-2056-3

Hlutverk: Útihús

Tegund: Tóft

Hættumat: Hætta. Tóftin liggur um 7m austan við væntanlega línuleið

Staðhættir

Tóft af útihúsi liggur um 8m vestur af þjóðvegi (Vatnsnesvegi 711), um 150 suðvestur af bæjarhúsi á Hjallholti og 130m austur af bæjarhól gamla Sauðadalsár bæjarins (sjá mynd 2).

Lýsing

Tóftin liggur nna-ssv og hafa dyr verið fyrir miðri norðvestur langhlið. Tóftin er mjög gróin en þó sést í hleðslugrjót. Veggghæð er mest um 80cm og breidd veggja um 1,2m og tóftin er um 10x6m að utanmáli.

Aðrar upplýsingar

Þessi hús eru orðnar tóftir á loftmynd frá 1984.

Hjallholt-2056-4

Sérheiti: Ísleifshús

Hlutverk: Fjárhús, hlaða

Tegund: Tóft

Hættumat: Hætta. Tóftin er um 14m suður af þar sem línuleiðin beygir niður fyrir þjóðveg

Staðhættir

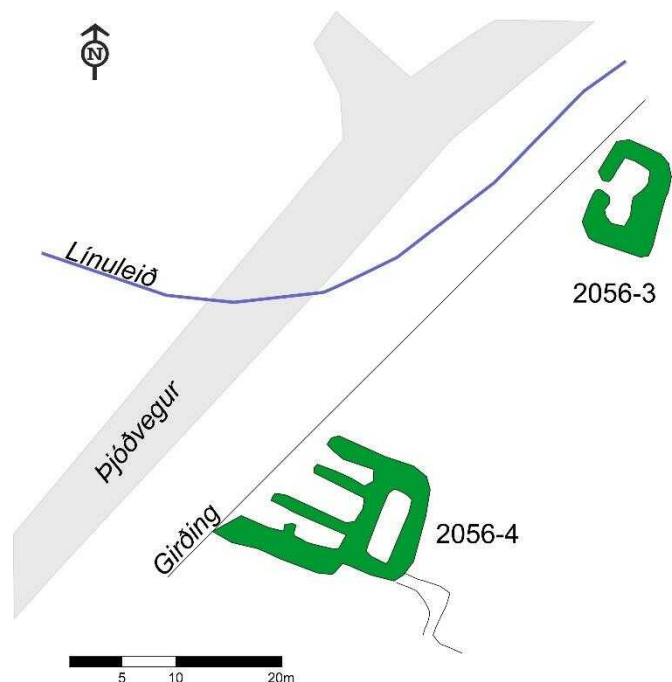
Útihúsatóft liggur um 10m austur af þjóðvegi (Vatnsnesvegi 711), um 180m suðvestur af bæjarhúsi í Hjallholti og um 130m suðaustur af bæjarhóli gamla Sauðárdalsbæjarins.

Lýsing

Um er að ræða fjárhús og hlöðutóft. Húsin hafa verið tvístæð og er vestasti hluti syðri fjárhústóftarinnar skemmdur. Aftan fjárhúsanna liggur svo hlaða þvert á þau. Aftan hennar, við suðaustur horn, var garðlag (eða veggur), um 9m langt. Að utanmáli eru tóftirnar um 10x16m, veggghæð mest um 80cm og þykkt þeirra um 1,2m. Veggir eru vel grónir en sést í hleðslugrjót neðst í þeim.

Aðrar upplýsingar

Þessi hús eru orðnar tóftir á loftmynd frá 1984.

Mynd 2. Yfirlitsteikning af útihúsum [2056-3 og 4] í landi Hjallholts.

Hjallholt-2056-5

Hlutverk: Útihús

Tegund: Hóll

Hættumat: Mikil hætta. Stofntaug fer í gegnum syðsta hluta hól

Staðhættir

Um 100m nna bæjar á Syðri-Sauðadalsá er hól sem á eru útsléttar leifar útihúsa.

Lýsing

Hóllinn hefur verið sléttur og eiginleg veggjalög ekki greinanleg. Hinsvegar mátti sjá hleðslubrot í rofi vestast í hólnum. Útsléttar svæðið er um 13x10 að stærð.

Aðrar upplýsingar

Þarna má sjá uppistandandi byggingar á loftmynd frá 1984 og þær minjar sem sléttar var úr og teljast ekki til fornleifa. Hinsvegar benda hleðsur í rofbakka til að eldri minjar geti leynst neðanjarðar.

Mynd 3. Horft til suðvesturs yfir gamla heimatúnið á Sauðadalsá, hól með sléttuðum útihúsum [2056-5] fjær, fyrir miðri mynd.

Bergsstaðir

Stofnlögn í landi Bergsstaða fer í gegnum gamlan matjurtagarð og við núverandi bæjarhús eru heimildir um fjós og gamla bæjarstæðið.

Bergsstaðir-2056-6

Hlutverk: Híbýli

Tegund: Heimild

Hættumat: Hætta. Íbúðarhúsið stendur nyrst á gamla bæjarstæðinu

Lýsing

Samkvæmt heimildamanni, Hjálmari Pálmasy², stendur núverandi íbúðarhús nyrst á gamla bæjarstæðinu. Engin ummerki er lengur að finna um gamla bæjarstæðið

Bergsstaðir-2056-7

Hlutverk: Fjós

Tegund: Heimild

Hættumat: Engin hætta. Búið að slétta úr minjum

Aðrar upplýsingar

Samkvæmt heimildamanni, Hjálmari Pálmasy², var gamla bæjarstæðið fast vestan við núverandi íbúðarhús en fjós mun hafa verið beint austan bæjarhúsanna þar sem ljósleiðarinn verður lagður í gegn. Þarna er nú að hluta sléttar tún og plan við húsvegginn.

Bergsstaðir-2056-8

Hlutverk: Matjurtagarður

Tegund: Garðlag

Hættumat: Mikil hætta. Línan fer tvisvar í gegnum garðlagið

Lýsing

² Fæddur og uppalinn á Bergsstöðum og bjó þar yfir 40 ár.

Lágt garðalag liggur umhverfis ferhyrndan reit 20x45m að stærð. Garðlagið er um hæst um 30cm á hæð og um 50cm á breidd og hefur augljóslega staðið undir vírgirðingu.

Aðrar upplýsingar

Samkvæmt heimildamanni, Hjálmari Pálmasyni, var þarna matjurtagarður á 20. öld. Hann er of ungur til að teljast til fornleifaa samkvæmt lögum. Garðlagið var hinsvegar skráð þar sem það liggur í línulögninni.

Mynd 4. Garðlag umhverfis matjurtagarð [2056-8] frá 20. öld.

Stapar

Engar minjar fundust innan 15m frá stofnlögn og heimtaug að Stöpum en núverandi bæjarhús standa á gamla bæjarstæðinu.

Stapar-2056-9

Sérheiti: Stapar (Ytri-Stapar)

Hlutverk: Híbýli

Tegund: Heimild

Hættumat: Hætta. Núverandi bæjarhús eru á sama stað og bæjarstæði Ytri-Stapa.

Staðhættir

Íbúðarhúsið á Stöpum stendur á sama stað og gamla bæjarstæðið á bænum Ytri-Stöpum.

Lýsing

Engin ummerki er lengur að finna um gamla bæinn en núverandi bæjarhús á Stöpum standa á sama stað.

Aðrar upplýsingar

Í Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín (8. bindi, bls. 137) segir: „Staper. Það eru nú tveir sundurdeildir bæir, og so hefur um stundir lengi verið, og eflaust í gamla daga. Deilir á túnið í sundur, og er sinn bær hvoru megin árinna. Sá sem fyrir sunnan ána stendur heitir að fornu Sydre Staper, en hinn Ytre Staper.“

Geitafell

Engar minjar fundust innan 15m frá heimtaug að Geitafelli en mógröf er skammt frá stofnlögn norðan bæjar.

Geitafell-2056-10

Hlutverk: Túngarður

Tegund: Garðlag

Hættumat: Engin hættu nema ef línuleið verður breytt

Staðhættir

Grjóthlaðinn túngarður liggur umhverfis gamla túnið á Geitafelli á þrjá vegu. Sá hluti sem hér um ræðir liggur frá kletti um 120m sunnan bæjarhúsa um 90m til norð-vesturs.

Mynd 5. Horft til suðurs yfir túngarð [2056-10] sunnan túns á Geitafelli.

Lýsing

Garðurinn er eingöngu úr grjóti og mjög hruninn. Hann er hæstur um 60cm á hæð og um 80cm á breidd.

Aðrar upplýsingar

Garðurinn er að óbreyttu ekki nærri línu en hugmyndir eru um að línunni verði breytt og verður garðurinn þá mögulega á áhrifasvæði vegna framkvæmda.

Geitafell-2056-11

Hlutverk: Mógröf

Tegund: Niðurgröftur

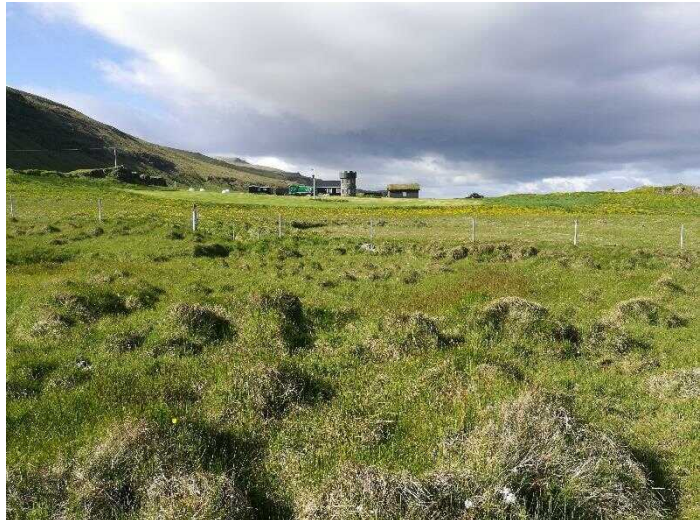
Hættumat: Hætta. Er um 7m norður af stofnlögn

Staðhættir

Mógröf er fast utan túngarðs norðan túns um 150m norðaustur af íbúðarhúsi á Geitafelli.

Aðrar upplýsingar

Um er að ræða niðurgröft, um 50cm að dýpt og um 8x15m að stærð.

Mynd 6. Mógröf [2056-11] norðan túns á Geitafelli.

Gnýstaðir

Engar minjar fundust innan 15m frá stofnlögn og heimtaug að Gnýstöðum en bærinn stendur á gamla bæjarstæðinu.

Gnýstaðir-2056-12

Hlutverk: Heimild

Tegund: Híbýli

Hættumat: Hætta. Bæjarhús standa á gamla bæjarstæðinu

Lýsing

Engin ummerki eru lengur um gamla bæinn en núverandi bæjarhús standa á gamla bæjarstæðinu.

Tjörn

Engar minjar fundust innan 15m frá stofnlögn að Tjarnarbæjum en línun mun fara í gegnum mógrafa- eða torftökusvæði á norðurbakka Katadalsár.

Tjörn-2056-13

Hlutverk: Mógrafir, torftaka

Tegund: Niðurgröftur

Hættumat: Mikil hættu. Línan mun fara í gegnum mó- eða torftökusvæðið

Staðhættir

Mógrafa- eða torftökusvæði er á norðurbakka Katadalsár um 170m suðaustur af brú yfir ána og 920m suðaustan bæjar á Tjörn.

Mynd 7. Horft til vesturs yfir mógrafir [2056-13] á norðurbakka Katadalsár, í landi Tjarnar.

Lýsing

Svæðið er um 60m langt og er niðurgrofturinn um 20-40cm djúpur.

Katadalur

Engar minjar fundust innan 15m frá stofnlögn og heimtaugum að Katadal en núverandi íbúðarhús er byggt á gamla bæjarhólnum.

Katadalur-2056-14

Sérheiti: Katadalur

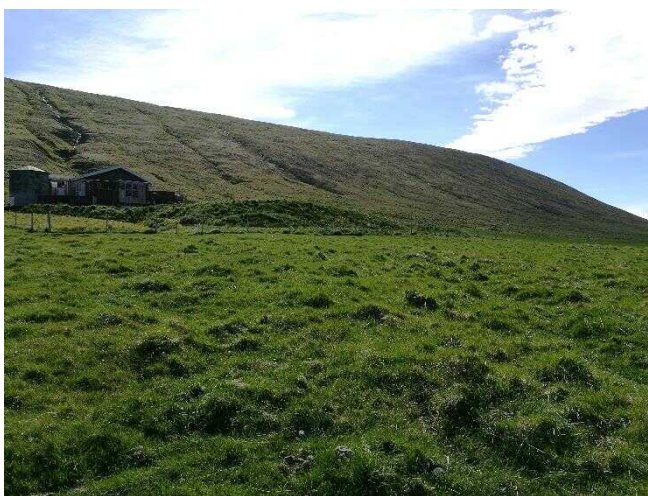
Hlutverk: Híbýli

Tegund: Heimild

Hættumat: Hætta. Bæjarhúsin liggja á gamla bæjarhólnum.

Staðhættir

Samkvæmt heimildamanni (Ögn Guðmundsdóttur sem fædd er og uppalin í Katadal) stendur núverandi íbúðarhús á gamla bæjarhólnum.

Mynd 8. Horft til suðausturs heim að íbúðarhúsinu í Katadal. Framan við húsið er veglegur hóll sem varð til við byggingu íbúðarhússins.

Lýsing

Bæjarhólnum var rutt um og kjallari grafinn ofan í hann þegar núverandi bæjarhús voru byggð um 2005 eða 2007. Framan (vestan) við núverandi íbúðarhús er nú veglegur en sléttur hóll sem geymir að líkindum leifar gamla bæjarins.

Saurbær

Í landi Saurbæjar fundust engar minjar við stofnlögn eða heimtaug en bæjarhúsin standa á svipuðum stað og eldra bæjarstæði.

Saurbær-2056-15

Sérheiti: Saurbær

Hlutverk: Híbýli

Tegund: Heimild

Hættumat: Hætta. Bæjarhúsin liggja á gamla bæjarhólnum.

Staðhættir og lýsing

Núverandi bæjarhús í Saurbæ standa á sama stað og gamli bæjarhóllinn en engin ummerki eru nú um hann.

Saurbær-2056-16

Hlutverk: Heimild

Tegund: Bænhús

Hættumat: Ómetið – ekki vitað hvar stóð

Aðrar upplýsingar

Í Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín (8. Bindi, bls. 159) segir: „Saurbær. Hjer ætla sumir að bænhús hafi að fornu verið.“ Engar heimildir eru um hvar bænhúsið og mögulega kirkjugarður kunna að hafa legið.

Vatnsnes austanvert

Hér er lýst minjum á austanverðu Vatnsnesi. Engar minjar fundust innan við 15m frá stofnlögn eða heimtaugum á jörðunum: Ytri-Súluvöllum, Ægissíðu, Kistu, Þorfinnsstöðum, Gottorp, Stóru-Borg syðri, Harrastöðum, Neðri-Þverá, Breiðabólsstað, Böðvarshólum, Hörgshóli og Urðarbaki.

Krossanes

Engar minjar við stofntaug en heimtaugin mun fara í gegnum gamlan túngarð og núverandi bæjarhús munu standa á sama stað og gamli bærinn.

Krossanes-2056-17

Sérheiti: Krossanes

Hlutverk: Híbýli

Tegund: Heimild

Hættumat: Hætta. Bæjarhúsin standa á gamla bæjarstæðinu

Staðhættir og lýsing

Íbúðarhúsið stendur á gamla bæjarstæðinu en engin ummerki sjást um gamla bæinn.

Krossanes-2056-18

Hlutverk: Túngarður

Tegund: Garðlag

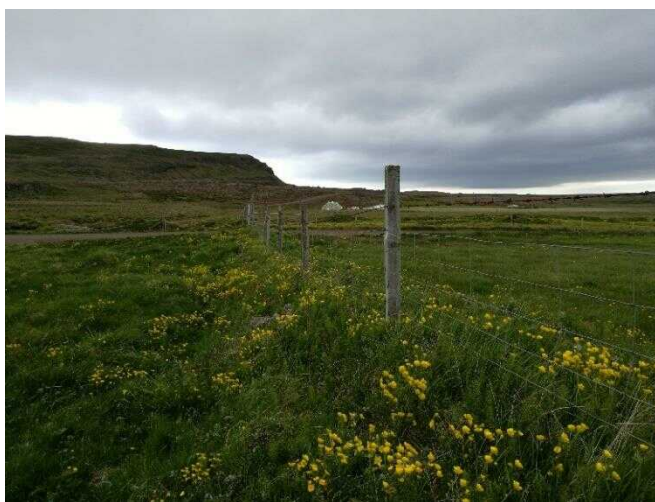
Hættumat: Mikil hættu. Línulögnin liggur í gegnum túngarðinn

Staðhættir

Túngarður liggur um Krossanes á þrjá vegu. Línuleiðin mun fara í gegnum garðinn tæplega 110m suðvestur af bæjarhúsum.

Lýsing

Garðurinn er grjóthlaðinn en orðinn vel gróinn. Hann er hæstur um 60cm en mesta veggjabreidd er um 2m. Lega garðs passar við útlínur túns á túnakorti (Túnakort Krossanes).

Mynd 9. Horft til norðvesturs yfir túngarð [2056-18] í Krossanesi.

Mynd 10. Varða [2056-19]. Horft er til nna.

Krossanes-2056-19

Hlutverk: Varða

Tegund: Kennimark

Hættumat: Hætta. Varðan er 12m vestur af áætlaðri línulögn

Staðhættir

Varða er á uppblásnu melholti um 1900m suðvestur af Krossanesbæ og um 290m norður af Þórsá.

Lýsing

Varðan er að hluta hrunin, um 110x120cm að grunnmáli og um 50cm há.

Valdalækur

Engar minjar fundust við stofntaug en tóft var skammt frá heimtaug ofan túns.

Mynd 11. Horft til norðausturs yfir jarðsokkna tóft [2056-20], mögulega leifar Gömlukvíar. Valdanesbær í baksýn.

Valdalækur 2056-20

Sérheiti: Gömlukvíar?

Hlutverk: Óþekkt, kvíar

Tegund: Tóft

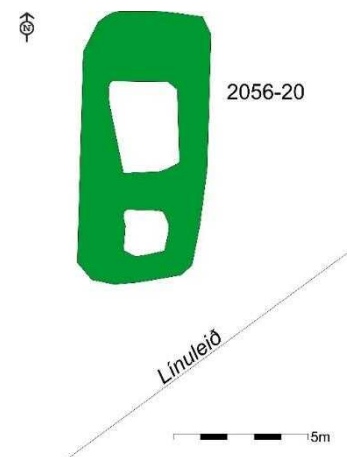
Hættumat: Mikil hætta. Minjarnar eru rétt um 3m norðan heimtaugar

Staðhættir

Jarðsokkin tóft er sunnan lækjar, í þýfðri brekku um 315m suðvestur af núverandi bæjarhúsum á Valdalæk um 40m upp frá túni og um 90m norðvestur af gamla bæjarhólnum.

Lýsing

Tóftin er í brekku og mjög jarðsokkin. Hún snýr norður-suður 10x4m að utanmáli. Veggjahæð 20-40cm á hæð og 1m á breidd. Tóftin gæti hafa verið tvískipt en dyr eru ekki sýnilegar.

Mynd 12. Yfirlitstekning af tóft [2056-18].

Aðrar upplýsingar

Í örnefnaskrá Valdalækjar (bls. 2) segir: „ Gömlukvíar eru gamlar kvíarústir skammt fyrir ofan Gamlabæjarhól.“ Ekki er víst hvort hér er um að ræða kvíarnar en örnefnið Gömlukvíar eru á svipuðum stað á örnefnasjá Landmælinga Íslands.³

Ósar

Engar minjar fundust við stofnlögn frá Ytri-Súluvöllum að Ósum en túngarður og tóft eru ofan bæjar við heimtaug.

Mynd 13. Horft til austurs yfir eldri bæjarhús á Ósum og þar með gamla bæjarstæðið [2056-39]. Í forgrunni er tóft [2056-22] á bakka bæjarlækjar og fjær má sjá túngarðinn sem á er vírgirðing.

Ósar-2056-39

Sérheiti: Ósar

Hlutverk: Híbýli

Tegund: Heimild

Hættumat: Hætta. Bæjarhúsin standa á gamla bæjarstæðinu

Lýsing

Eldra bæjarhúsið á Ósum stendur á sama stað og elsta bæjarstæðið en engin ummerki eru lengur um minjar þar.

³ <https://ornefnasja.lmi.is/> skoðað 02.10.2019

Aðrar upplýsingar

Frekari upplýsingar er að finna í skýrslu Bryndísar Zoëga, bls. 5. Þar hefur bæjarstæðið númerið Ósar-1.

Ósar-2056-21

Hlutverk: Túngarður

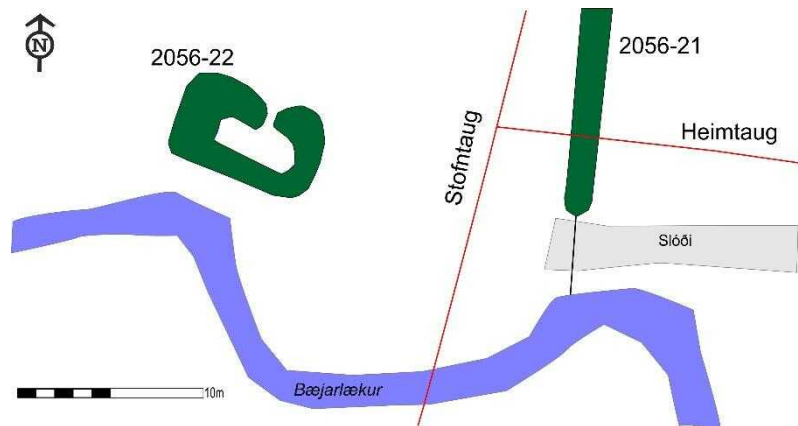
Tegund: Hleðsla

Hættumat: Mikil hætta.

Heimtaugin fer í gegnum túngarðinn

Staðhættir

Túngarður liggur ofan túns um 50m ofan við bæjarhús á Ósum. Garðurinn liggur norður-suður ofan bæjarhúsa á um 30m kafla en nyrst beygir hann til norðausturs.

Mynd 14. Yfirlitstekning af tóft [2056-22] og túngarði [2056-21] í landi Ósa.

Lýsing

Garðurinn er grjóthlaðinn en algróinn grasi. Mesta hæð var 70cm en þykkt um 80cm. Virgirðing er ofan á garðinum.

Aðrar upplýsingar

Stofnlögnin mun liggja um metra ofan við garðinn þar sem hann beygir ofan bæjar en samkvæmt áætlaðri línulegu mun heimtaug fara í gegnum garðinn skammt norðan hliðs um 50m ofan við bæjarhúsin. Frekari upplýsingar er að finna í skýrslu Bryndísar Zoëga, bls. 6. Þar hefur túngarðurinn númerið Ósar-2. Lega garðs passar við útlínur túns á túnakorti (Túnakort Ósa).

Ósar-2056-22

Hlutverk: Óþekkt, útihús

Tegund: Tóft

Hættumat: Hætta, minjarnar eru 14m vestan við stofnlögn

Lýsing

Útihúsatóft er á norðurbakka bæjarlækjarins um 60m ofan (suðvestan) íbúðarhúss á Ósum. Tóftin var algróin, hæð veggja um 30-40cm og þykkt veggja um 70cm. Tóftin liggur norðvestur-suðaustur og hafa dyr verið á miðri norður langhlið.

Aðrar upplýsingar

Tóftin er í um 14m fjarlægð frá línulögn og er, að óbreyttu, ekki í mikilli hættu vegna framkvæmdanna. Frekari upplýsingar eru í skýrslu Bryndísar Zoëga, bls. 8. Þar hefur tóftin númerið Ósar-5.

Hrísakot

Engar minjar fundust innan 15m frá stofnlögn að og frá Hrísakoti en bærinn stendur nú á svipuðum stað og gamli bæjarhóllinn.

Hrísakot-2056-23

Sérheiti: Hrísakot

Hlutverk: Híbýli

Tegund: Heimild

Hættumat: Hætta. Bæjarhúsin standa á gamla bæjarstæðinu

Staðhættir og lýsing

Bærinn sem nú er stendur, samkvæmt ábúanda Agnari J Levy, á sama stað og gamli bærinn stóð áður en engin ummerki eru lengur um eldri bæjarhús.

Vesturhópshólar

Við stofnlögn að Vesturhópshólum eru leifar af hlöðnum garði.

Vesturhópshólar-2056-24

Hlutverk: Óþekkt

Tegund: Garðlag

Hættumat: Hætta, minjarnar eru í línuleið

Staðhættir

Garðlag liggur niður úr brekku að heimreið um 160m norðaustan við bæ á Vesturhópshólum.

Lýsing

Garðurinn er grjóthlaðinn en vel gróinn. Hann er mest um 60cm á hæð og 1m á breidd. Hann sést á um 150m kafla á loftmynd og gæti verið hleðsla undir girðingu.

Sigríðarstaðir

Við stofnlögn að Sigríðastöðum fer línán á tveimur stöðum í gegnum túngarð og einnig skammt frá tóft í túni og rétt austan Hólaár.

Sigríðarstaðir-2056-25

Hlutverk: Túngarður

Tegund: Hleðsla

Hættumat: Mikil hættu. Stofnlögnin mun liggja um túngarðinn á tveimur stöðum

Staðhættir

Túngarður liggur í boga suður fyrir gamla túnið á Sigríðarstöðum og mun línulögnin fara tvisvar í gegnum garðinn.

Lýsing

Garðurinn er nokkuð jarðsokkinn og fornlegur á köflum, vaxinn grasi, mosa og lyngi. Hann er mest um 50cm á hæð en breidd garðs er mest um 4m. Lega garðs passar við útlínur túns á túnakorti (Túnakort Sigríðarstaða).

Mynd 15. Horft til vesturs eftir fornum túngarði [2056-25] við heimatún á Sigríðarstöðum.

Sigríðarstaðir-2056-26

Hlutverk: Óþekkt

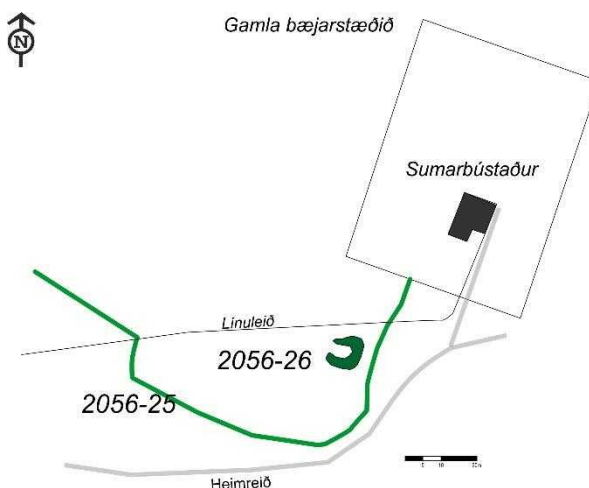
Tegund: Tóft

Hættumat: Mikil hættu. Tóftin liggur um 4 m suður af línulögninni

Tóft er um 17m vestur af heimreiðinni að sumarbústað í landi Sigríðarstaða og um 50m frá bústaðnum sjálfum.

Lýsing

Óvíst er hvort þarna er um að ræða tóft eða efnistökusvæði. Þetta er hringlaga mannvirki um 10x10m að utanmáli, mest um 50cm djúpt og hefur verið opið til vesturs. Veggir eru allt að þrír metrar á breidd.

Sigríðarstaðir-2056-27

Sérheiti: Hólmarétt

Hlutverk: Rétt

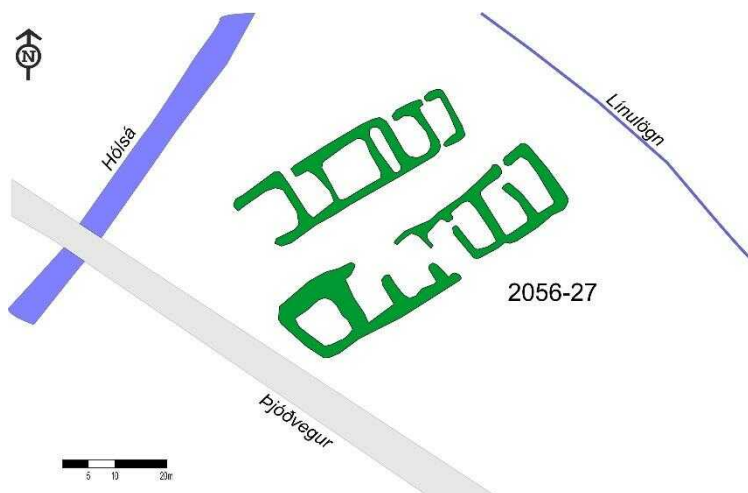
Tegund: Hleðsla

Hættumat: Hætta. Minjarnar eru rétt um 15m vestan stofnlagnar

Staðhættir

Tóftir af rétt eru í móa um 6m norðan við Þjóðveg (Vatnsnesveg 117) um 20m austan brúar á Hólaá.

Lýsing

Réttartóftin er í heild 34x56cm að utanmáli en syðsti hluti hennar hefur horfið við lagningu þjóðvegjar. Enn eru þó eftir leifar a.m.k. 17 dilka, 6 dilka norðan til og 7 dilka sunnan til og hefur almenningurinn verið á milli. Veggir eru algrónir grasi og veggjahæð er mest um 70cm og veggjabyggt um 1m.

Aðrar upplýsingar

Í viðbótum við örnefnaskrá Sigríðarstaða segir um réttina: „Hólmarrétt fyrrum safnrétt Þverhreppinga sem stóð austan Hólaár þar sem áður var það yfir ána en nú ð sést enn fyrir veggjum.“

Kolpernumýri

Tvö garðlög eru innan 15m frá heimtaug að Kolþernumýri og núverandi sumarhús stendur á gamla bæjarstæðinu.

Kolpernumýri-2056-28

Sérheiti: Kolþernumýri

Hlutverk: Híbýli

Tegund: Heimild

Hættumat: Hætta. Núverandi sumarbústaður stendur á gamla bæjarstæðinu

Staðhættir og lýsing

Núverandi sumarbústaður stendur rétt austan við þar sem gamli bærinn stóð og mun línan fara í gegnum gamla bæjarstæðið. Engin ummerki eru lengur um gamla bæinn.

Kolþernumýri-2056-29

Hlutverk: Túngarður

Tegund: Garðlag

Hættumat: Mikil hætta. Línan mun fara í gegnum garðinn

Staðhættir

Grjóthlaðinn túngarður liggur undir girðingu umhverfis túnið. Línan mun fara í gegnum garðinn um 210m nnv af sumarbústað.

Lýsing

Garðurinn er grjóthlaðinn en grasi gróinn. Hann er 70cm þar sem hann er hæstur og um 1m á þykkt.

Aðrar upplýsingar

Ólöf Valdimarsdóttir, sem fædd er og uppalin á Kolþernustöðum, telur garðinn gamlan. Lega garðs passar við útlínur túns á túnakorti (Túnakort Kolþernumýrar).

Mynd 18. Horft til vesturs eftir túngarði [2056-29].

Mynd 19. Horft til vesturs yfir engjabrú [2056-30] eða garð undan girðingu.

Kolþernumýri-2056-30

Hlutverk: Óþekkt, engjabrú

Tegund: Garðlag

Hættumat: Hætta. Garðlagið liggur um 5m vestan væntanlegrar línuleiðar

Staðhættir

Um 350m nnv af sumarbústað er garður sem liggur frá austri til vesturs yfir mýrarsund.

Aðrar upplýsingar

Þetta er lágt garðlag og á því hefur verið girðing. Garðlagið gæti upphaflega hafa verið hlaðið undir girðingu en mögulega hefur verið þarna brú yfir mýrarsundið. Óvíst

hvort að garðlagið teljist til fornleifa.

Efri-Þverá

Engar minjar fundust í 15m fjarlægð frá stofnlögn en heimtaugin að Efri-Þverá liggur upp brekku að núverandi bæjarhúsum en bærinn stendur nokkurn veginn á sama stað og gamli

bæjarhóllinn var. Minjar fundust ekki við heimtaug að nýbyggðu húsi vestan gamla íbúðarhússins.

Efri-Þverá-2056-31

Sérheiti: Efri-Þverá

Hlutverk: Híbýli

Tegund: Heimild

Hættumat: Hætta. Bæjarhúsin standa á gamla bæjarstæðinu

Staðhættir og lýsing

Gamli bærinn stóð á sama stað og núverandi íbúðarhús. Engin ummerki eru um gömlu bæjarhúsin.

Syðri Þverá

Garður liggur á suður bakka Þverár í landi Syðri-Þverár og íbúðarhúsið stendur nokkurn veginn á sama stað og gamla bæjarstæðið.

Syðri-Þverá-2056-32

Sérheiti: Syðri-Þverá

Hlutverk: Híbýli

Tegund: Heimild

Hættumat: Hætta. Íbúðarhúsið stendur á gamla bæjarstæðinu

Staðhættir og lýsing

Núverandi bær stendur á sama stað og gamli bærinn en engin ummerki eru lengur um eldri bæjarhús.

Syðri-Þverá-2056-33

Hlutverk: Óþekkt

Tegund: Hleðsla

Hættumat: Mikil hættu, heimtaug að Neðri Þverá mun fara í gegnum garðinn.

Staðhættir

Syðst á áreyrum sunnan við Þverá 400m norðaustan við bæinn á Syðri-Þverá. Liggur um 40m austan við efnistökusvæði.

Lýsing

Lágt garðlag um 42m langt, liggur frá norðvestri til suðausturs meðfram vegslóða. Garðurinn er um 60cm breiður og um 40cm á hæð og gæti verið undan girðingu eða

uppmokstur í tengslum við slóðann. Hann virðist þó vera sjálfstætt mannvirki og sést á loftmynd frá um 1990 en þá er enginn slóði sýnilegur.

Mynd 20. Horft til norðvesturs að Neðri-Þverá og Efri-Þverá [2056-31] (bærinn lengst til vinstri á mynd). Fyrir miðri mynd sést garðlag [2056-33] hægra megin við vegslóða.

Aðrar upplýsingar

Óvíst er hvort að um fornleif er að ræða en með því að hliðra heimtauginni 5m til austurs má forðast að fara í gegnum garðinn.

Hvoll

Engar minjar fundust innan 15m frá stofnlögn en túngarðsendi er um 4m norðan við áætlaða línuleið norðan heimreiðar.

Hvoll-2056-34

Hlutverk: Túngarður

Tegund: Hleðsla

Hættumat: Hætta. Garðurinn er um 4m vestur af línu

Staðhættir

Túngarður er á um 400m löngum kafla norðan bæjarhúsa á Hvoli.

Lýsing

Garðurinn er grjóthlaðinn, um 1m á hæð og 1m á þykkt. Hann er grasi gróinn en stendur enn ágætlega. Við enda garðsins austanvert er steiptur veggur eða stólpi. Túngirðing hefur verið ofan á garðinum. Garðurinn kann að hafa beygt til suðurs frá austur endanum sem var skráður en hefur horfið við túnsléttun. Hann telst því ekki í hættu vegna framkvæmda.

Aðrar upplýsingar

Garðurinn liggur um 4m norður af væntanlegri línuleið en telst ekki í mikilli hættu þar sem að nóg pláss er milli heimreiðar og garðenda til að hægt sé að framkvæma án þess að garðurinn verði fyrir hnjaski. Lega garðs passar við útlínur túns á túnakorti (Túnakort Hvals).

Mynd 21. Horft til suðvesturs að bænum, yfir miðri mynd er endi á túngarði [2056-34] norðan túns.

Grund

Tvö túngarðsbrot voru skráð við línuleiðina að Grund.

Grund-2056-35

Hlutverk: Óþekkt, túngarður?

Tegund: Hleðsla

Hættumat: Hætta, bæði túngarðsbrotin eru innan við 7m frá línuleið

Staðhættir

Mynd 22. Horft til norðvesturs yfir garðlög [2056-35] norðan bæjar.

Fast norðan heimreiðar um 160m norðaustan bæjar á Grund eru leifar garð, líklega túngarðs eða garðs undan girðingu.

Lýsing

Þarna eru tvö túngarðsbrot sem liggja í stefnuna ssa-nnv, frá heimreið að á sem rennur norðan bæjar. Syðra brotið er um 12m langt og liggur frá heimreið í átt til árinna. Þar er 10m rof í garðinum en hann sést svo á um 4m löngum kafla við ána. Garðarnir eru algrónir, um metri á breidd og mest um 50cm á hæð.

Aðrar upplýsingar

Nyrðri garðurinn er rétt um 3m norður af línuleið en syðri garðurinn um 7m. Um 10m rof er á milli þeirra og ætti að vera hægt að leggja línuna þar án þess að garðarnir verði fyrir hnjaski.

Grund-2056-36

Hlutverk: Túngarður

Tegund: Hleðsla

Hættumat: Mikil hætta. Línuleiðin fer í gegnum túngarðinn

Staðhættir

Um 50m norðan við íbúðarhús á Grund eru leifar túngarðs.

Lýsing

Garðurinn er vel gróinn. Hann liggur austur-vestur norðan túnsins. Garðurinn er 10-40cm hár á þeim kafla sem línulögnin mun fara í gegnum hann og um 80cm þykkur. Girt er eftir garðinum.

Mynd 23. Horft til suðurs yfir túngarð [2056-36] norðan bæjar á Grund.

Bjarghús

Engar minjar fundust við stofntaugar eða heimtaugar að bænum en núverandi bæjarhús mun standa á gamla bæjarstæðinu.

Bjarghús-2056-37

Sérheiti: Bjarghús

Hlutverk: Híbyli

Tegund: Heimild

Hættumat: Hætta. Bærinn stendur á gamla bæjarstæðinu

Staðhættir og Lýsing

Núverandi bæjarhús standa á svipuðum stað og eldri bæjarhús en engin ummerki sjást um gamla bæinn.

Þóreyjarnúpur

Hleðsla er á melkolli um 9m vestan stofntaugar í landi Þóreyjarnúps.

Þóreyjarnúpur-2056-38

Hlutverk: Óþekkt

Tegund: Hleðsla

Hættumat: Hætta. Hleðslan er 9m vestur af væntanlegri línulögn.

Staðhættir

Hleðsla er á melkolli um 1,1km norðaustur af bæjarhúsum á Þóreyjarnúpi og um 160m upp og vestur af þjóðvegi.

Lýsing

Einföld grjóthleðsla sem snýr norður-suður, um 5x3m að utanmáli, vel gróin en enn sér í steina. Fuglaþúfa er fyrir miðju hleðslunnar. Mesta hleðsluhæð er 30cm.

Mynd 24. Grjóthleðsla [2056-38] á melkolli í landi Þóreyjarnúps.

Samantekt

Alls voru 39 minjar skráðar í og við áætlaða línuleið á Vatnsnesi. Þar af voru 24 minjar mældar upp á vettvangi auk þess sem hnitsett voru 12 bæjarstæði þar sem núverandi bæir standa á sama, eða svipuðum stað. Þeim staðsetningum verður þó að taka með fyrirvara þar sem engar minjar voru lengur sýnilegar á yfirborði. Þrjár minjar var ekki hægt að staðsetja með viðunandi nákvæmni, tvö bænhús [2056-2 og 16] og fjós [2056-7].

Þar sem núverandi bæir standa á eða við gömlu bæjarstæðin/bæjarhólana má reikna með að seinni tíma byggingaframkvæmdir, veitulagnir, tún- og/eða garðrækt hafi spillt minjum að einhverju eða miklu leyti. Minjar kunna þó enn að leynast neðanjarðar og eru bæjarhólarnir því teknir með í skráningunni þó svo að engar minjar séu lengur sýnilegar á yfirborði. Minjar á bæjarstæðum eru þó ekki skilgreindar í mikilli hættu þar sem ekki er hægt að fullyrða hvort eða hvar þær kunni að vera. Þar sem vitað er að bæir standa á gömlum bæjarstæðum verður að fá mat Minjastofnunar Íslands til hvaða mótvægisaðgerða skuli gripið varðandi aðkomu og inntak ljósleiðarans.

Tillögur að mótvægisaðgerðum:

Hér eru gerðar tillögur um mótvægisaðgerðir þar sem minjar eru í línuleið eða innan 5m frá henni. Þar sem minjar liggja utan 5m ætti að vera nægilegt að taka tillit til þeirra við framkvæmdirnar, s.s. með merkingum. Allar minjar sem eru innan 15m frá línuleið eru þó umsagnarskyldar. Minjastofnun Íslands fer með ákvörðunarvald um hvort og til hvaða mótvægisaðgerða skuli gripið og er hér því einungis um tillögur að ræða. Leyfi Minjastofnunar þarf að liggja fyrir áður en farið er í framkvæmdir.

Alls voru 11 minjar metnar í mikilli hættu vegna framkvæmdanna, útihúsaóll [2056-5] í landi Sauðadalsár, matjurtagarður [2056-8] í landi Bergsstaða, mógrafasvæði [2056-13] í landi Tjarnar, tóft í landi Valdalækjar [2056-20], tóft í landi Sigríðarstaða [2056-26] og túngarðar í löndum Krossaness [2056-9], Ósa [2056-21], Sigríðarstaða [2056-25], Kolþernumýri [2056-29] og Grundar [2056-36], auk mögulegs garðlags í landi Syðri-Þverár [2056-33].

Vestanvert Vatnsnes

Bæir sem standa á gömlum bæjarstæðum:

Bergsstaðir [2056-6] – engar leifar gamla bæjarins eru sýnilegar. Leita þarf álits Minjastofnunar um hvaða mótvægisáðgerða skuli gripið til varðandi tengingar heim að húsum.

Stapar [2056-9] – engar leifar gamla bæjarins eru sýnilegar. Leita þarf álits Minjastofnunar um til hvaða mótvægisáðgerða skuli gripið varðandi tengingar heim að húsum.

Gnýstaðir [2056-12] – engar leifar gamla bæjarins eru sýnilegar. Leita þarf álits Minjastofnunar um til hvaða mótvægisáðgerða skuli gripið varðandi tengingar heim að húsum.

Katadalur [2056-14] – engar leifar gamla bæjarins eru sýnilegar. Leita þarf álits Minjastofnunar um til hvaða mótvægisáðgerða skuli gripið varðandi tengingar heim að húsum.

Saurbær [2056-15] – engar leifar gamla bæjarins eru sýnilegar. Leita þarf álits Minjastofnunar um til hvaða mótvægisáðgerða skuli gripið varðandi tengingar heim að húsum.

Aðrar minjar

Sauðadalsá útihúsahóll [2056-5]: línar fer í gegnum hólinn sunnanverðan. Nægilegt væri að færa línuleið um 3m til suðurs.

Bergsstaðir matjurtagarður [5056-8]: Ekki er um fornleifar er að ræða, skv. laganna hljóðan, en minjarnar voru skráðar þar sem þær eru í miðri línuleið.

Tjörn, mógrafasvæði [2056-13]: sækja þarf um leyfi til að fara með línuna í gegnum mógrafasvæðið.

Austanvert Vatnsnes

Bæir sem standa á gömlum bæjarstæðum:

Krossanes [2056-17] – engar leifar gamla bæjarins eru sýnilegar. Leita þarf álits Minjastofnunar um til hvaða mótvægisáðgerða skuli gripið varðandi tengingar heim að húsum.

Ósar [2056-39] – engar leifar gamla bæjarins eru sýnilegar. Leita þarf álits Minjastofnunar um til hvaða mótvægisáðgerða skuli gripið varðandi tengingar heim að húsum.

Hrísakot [2056-23] – engar leifar gamla bæjarins eru sýnilegar. Leita þarf álits Minjastofnunar um til hvaða mótvægisáðgerða skuli gripið varðandi tengingar heim að húsum.

Kolþernumýri [2056-28] – engar leifar gamla bæjarins eru sýnilegar. Leita þarf álits Minjastofnunar um til hvaða mótvægisáðgerða skuli gripið varðandi tengingar heim að húsum. *Efri-Þverá* [2056-31] – engar leifar gamla bæjarins eru sýnilegar. Leita þarf álits Minjastofnunar um til hvaða mótvægisáðgerða skuli gripið varðandi tengingar heim að húsum. *Syðri-Þverá* [2056-33] – engar leifar gamla bæjarins eru sýnilegar. Leita þarf álits Minjastofnunar um til hvaða mótvægisáðgerða skuli gripið varðandi tengingar heim að húsum. *Bjarghús* [2056-37] – engar leifar gamla bæjarins eru sýnilegar. Leita þarf álits Minjastofnunar um til hvaða mótvægisáðgerða skuli gripið varðandi tengingar heim að húsum.

Aðrar minjar

Krossaness, túngarður [2056-9]: færa þyrfti línuleiðina um 10m til norðurs svo hún fari meðfram heimreið þar sem rof er í garðinn.

Valdalækur [2056-20]: færa þyrfti línuleiðina fáeina metra til suðurs til að forða tóftinni frá raski.

Ósar túngarður [2056-21]: með því að færa heimtaugina um 5m til suðurs færi hún í gegnum hlið á túngarðinum og þyrfti ekki að fara í gegnum garðinn.

Sigríðarstaðir túngarður [2056-25]: línun mun fara í gegnum túngarð á tveimur stöðum. Heppilegast væri að flytja línuna suður fyrir túnið en sé það ekki hægt þyrfti að kanna aldur garðsins.

Sigríðarstaðir tóft [2056-26]: verði línun ekki flutt suður fyrir tún, þyrfti að flytja hana um 2-3m norðar til að koma í veg fyrir skemmdir á tóftinni.

Kolþernumýri túngarður [2056-29]: Línun mun fara í gegn um garðinn. Leita þarf álits Minjastofnunar um til hvaða mótvægisáðgerða skuli gripið.

Grund túngarður [2056-36]: með því að færa garðinn um 6m til austurs yrði farið í gegnum garðinn þar sem hann er þegar rofinn.

Syðri-Þverá garðlag [2056-33]: með því að færa línuna um 8m til austurs væri hægt að komast hjá að skemma garðlagið.

Minjar kunna að leynast neðanjarðar þó svo þær sjáist ekki á yfirborði. Komi minjar óvænt upp við framkvæmdir ber þegar að stöðva framkvæmdirnar og tilkynna fundinn til Minjastofnunar Íslands.

Heimildaskrá

Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns. Húnavatnssýsla. Áttunda bindi. Kaupmannahöfn: Hið íslenska fræðafjelag, 1926.

Bryndís Zoëga (2011). Fornleifaskráning vegna deiliskipulags á Ósum í Húnaþingi vestra. *Rannsóknarskýrslur Byggðsafns Skagfirðinga* 2011/121.

Óprentað

Túnakort Sigríðarstaða. Þjóðskjalasafn Ísland.

Túnakort Krossaness. Þjóðskjalasafn Íslands.

Túnakort Ósa. Þjóðskjalasafn Íslands.

Túnakort Kolþernumýrar. Þjóðskjalasafn Íslands.

Túnakort Hvols. Þjóðskjalasafn Íslands.

Örnefnaskrá Sigríðarstaða athugasemdir og viðbætur. Þormóður Ingi Heimisson. Örnefnastofnun Íslands.

Örnefnaskrá Valdalækjar. Lýsing Helgra Guðmundssonar, athugasemdir og viðbætur Þórarins Guðmundssonar. Örnefnastofnun Íslands.

Netsíður

<https://www.althingi.is/lagas/nuna/2012080.html> (skoðað 02.10.2019)

<http://www.minjastofnun.is/> (skoðað 02.10.2019)

<https://ornefnasja.lmi.is/> (skoðað 02.10.2019)

Fylgiskjöl

2056 - fornleifaskráning vegna lagningar ljósleiðara á Vatnsnesi - hnitaskrá

Númer	Landareign/sérheiti	Tegund	Hlutverk	Aldur frá	Ástand	Hættumat	Fjarlægð frá línu	Austun	Norðun
2056-1	Hjallholt/Sauðadalsá	þúst	híbýli	900-190	greinanleg	hætta	16m	409.701	409.701
2056-2	Hjallholt	heimild	bænhús	1000-1150	horfin	hætta	ómetið		
2056-3	Hjallholt	tóft	útihús	1700-1950	vel greinanleg	hætta	6m	409.844	409.844
2056-4	Hjallholt/Ísleifshús	tóft	fjárhús, hlaða	1700-1950	vel greinanleg	hætta	13m	409.819	409.819
2056-5	Hjallholt	þúst	fjárhús, hlaða	1700-1950	greinanleg	mikil hætta	í línu	409.737	409.737
2056-6	Bergstaðir/Bergstaðir	heimild	híbýli	900-2019	horfin	hætta	ómetið	410.571	410.571
2056-7	Bergstaðir	heimild	fjós	1850-1970	horfin	engin hætta	ómetið		
2056-8	Bergstaðir	garðlag	matjurtagarður	1900-1970	greinanleg	mikil hætta	í línu	410.725	410.725
2056-9	Stapar/Stapar	heimild	híbýli	900-2019	horfin	hætta	ómetið	412.170	412.170
2056-10	Geitafell	túngarður	garðlag	1500-1950	vel greinanleg	engin hætta	63m	415.875	415.875
2056-11	Geitafell	niðurgroftur	mógröf	900-1950	greinanleg	hætta	7m	416.087	416.087
2056-12	Gnýstaðir/Gnýstaðir	heimild	híbýli	900-2019	horfin	hætta	ómetið	416.797	416.797
2056-13	Tjörn	niðurgroftur	mógröf	900-1950	vel greinanleg	mikil hætta	í línu	418.699	418.699
2056-14	Katadalur/Katadalur	heimild	híbýli	900-2019	horfin	hætta	ómetið	418.987	418.987
2056-15	Saurbær	heimild	bænhús	1000-1150	horfin	hætta	ómetið		
2056-16	Saurbær	heimild	híbýli	900-2019	horfin	hætta	ómetið	420.614	420.614
2056-17	Krossanes/Krossanes	heimild	híbýli	900-2019	horfin	hætta	ómetið	423.991	423.991
2056-18	Krossanes	garðlag	túngarður	800-1930	vel greinanleg	mikil hætta	í línu	423.908	423.908
2056-19	Krossanes	varða	varða	900-1950	vel greinanleg	hætta	12m	423.355	423.355
2056-20	Valdalækur	tóft	óþekkt	1500-1950	greinanleg	mikil hætta	3m frá línu	424.026	424.026
2056-21	Ósar	hleðsla	túngarður	1800-1950	vel greinanleg	mikil hætta	í línu	423.886	423.886
2056-22	Ósar	tóft	óþekkt	1800-1950	vel greinanleg	hætta	10m	423.867	423.867
2056-23	Hrísakot/Hrísakot	heimild	híbýli	900-2019	horfin	hætta	ómetið	423.758	423.758
2056-24	Vesturhópshólar	garðlag	óþekkt	1500-1900	vel greinanleg	mikil hætta	í línu	423.205	423.205
2056-25	Sigríðarstaðir	garðlag	túngarður	800-1700	greinanleg	mikil hætta	í línu	425.142	425.142
2056-26	Sigríðarstaðir	tóft	óþekkt	1800-1970	greinanleg	mikil hætta	4m frá línu	425.206	425.206
2056-27	Sigríðarstaðir	tóft	rött	1700-1900	vel greinanleg	hætta	15m	423.578	423.578
2056-28	Kolþernumýri/Kolþernumýri	heimild	híbýli	900-2019	horfin	hætta	ómetið	423.051	423.051
2056-29	Kolþernumýri	garðlag	túngarður	1500-1900	vel greinanleg	mikil hætta	í línu	423.011	423.011
2056-30	Kolþernumýri	garðlag	óþekkt, engjabrú	1500-1900	vel greinanleg	hætta	5m	422.973	422.973
2056-31	Efri-Þverá/Efri-Þverá	heimild	híbýli	900-2019	horfin	hætta	ómetið	421.895	421.895
2056-32	Syðri-Þverá/Syðri-Þverá	heimild	híbýli	900-2019	horfin	hætta	ómetið	421.710	421.710

2056 - fornleifaskráning vegna lagningar ljósleiðara á Vatnsnesi - hnitaskrá

Númer	Landareign/sérheiti	Tegund	Hlutverk	Aldur frá	Ástand	Hættumat	Fjarlægð frá línu	Austun	Norðun
2056-33	Syðri-Þverá	garðlag	óþekkt	1850-1950	vel greinanleg	mikil hætta	í línu	422.006	422.006
2056-34	Hvoll	garðlag	túngarður	1800-1900	vel greinanleg	hætta	4m	421.411	421.411
2056-35	Grund	garðlag	óþekkt, túngarður	1800-1950	vel greinanleg	hætta	3-7m	420.592	420.592
2056-36	Grund	garðlag	túngarður	1800-1900	greinanleg	mikil hætta	í línu	420.478	420.478
2056-37	Bjarghús	heimild	híbýli	900-2019	horfin	hætta	ómetið	422.319	422.319
2056-38	Þóreyjarnúpur	hleðsla	óþekkt	800-1900	greinanleg	hætta	9m	420.617	420.617
2056-39	Ósar/Ósar	heimild	híbýli	900-2019	horfin	hætta	ómetið	423.932	423.932

